

บทความวิจัย

กระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทย ที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ

อัจฉรา ชลายนนาวิน*, กิรติกา กิรติพงษ์ไพศาล**

*อ.ดร. ภาควิชาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** นักพัฒนาลังคมชำนาญการ

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องกระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน เพื่อสร้างให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ โดยทำการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายโดย ดำเนินการคัดเลือกจากกลุ่ม 1) ตัวแทนผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นการค้ามนุษย์ 2) ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานและองค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ 3) กลุ่มเครือข่ายหญิงไทยที่ไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ จำนวน 15 – 25 คน ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศที่สำคัญคือ 1) การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายต้องมองควบคู่ไปกับความรุนแรงในครอบครัว 2) การเสนอรูปแบบการให้ความช่วยเหลือจากกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ 3) การสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกับองค์กรต่างประเทศ 4) การนำเสนอสื่อในเชิงรุก 5) การขจัดความไม่รู้ 6) การเพิ่มแนวทางความช่วยเหลือออนไลน์และวัดไทยในยุโรป

คำสำคัญ: ค้ามนุษย์, การคุ้มครองสิทธิ, การพิทักษ์สิทธิ

Research

*The driving force for Thai women's rights protection from
Human trafficking in Abroad*

Auschala Chalayonnavin*, Keerathika Keerathiphongphisan**

* Ph.D. Department of Community Development, Faculty of Social Administration, Thammasat University

** Social Development Worker Professional level

Abstract

Research on The driving force for Thai women's rights protection from Human trafficking in Abroad is an integrated research created to support a process for Thai women's rights protection from human trafficking in foreign countries. The study was conducted using a selection from the groups. 1) Representatives of workers in the organization or agencies and related networks. 2) Representatives, executives, agencies and organizations involved in the human trafficking prevention and solution in foreign countries. 3) Thai women's network living in foreign countries. The data from three groups will be used to create a process for Thai women's rights protection of trafficking. The study found that the process of propelling the rights protection system for Thai women who are victims of trafficking in foreign countries are; 1) Victim assistance must be viewed in conjunction with domestic violence. 2) Informal group support 3) Networking creation in order to connect with international organizations 4) Proactive media outreach 5) Increasing online help and 6) Increasing network support with Thai temples in Europe.

Keywords: Human trafficking, Protection of rights, Prevention of rights



ที่มาความสำคัญ

จากผลการศึกษาพบว่าผู้ค้าแรงงานข้ามชาติทั่วโลกในปี 2005 มีจำนวนถึง 12.3 ล้านคน และในจำนวนดังกล่าวมีสัดส่วนของผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในอาชญากรรมค้ามนุษย์ถึง 2.4 ล้านคน ผลกำไรในตลาดค้ามนุษย์หากมีการคิดคำนวณเป็นตัวเลขนับได้ว่ามีมูลค่ามหาศาล เนื่องจากกำไรจากตลาดค้ามนุษย์นับเป็นผลประโยชน์ตลอดเวลาในขณะที่ผู้ค้ากระทำการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากผู้เสียหายในการค้าแรงงานหรือค้าประเวณีในต้นทุนที่ต่ำที่สุด ในขณะที่ผลประโยชน์จากการหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายหากนำมาเปรียบเทียบกับการค้ามนุษย์แล้วนั้น การหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายจะทำกำไรให้กับผู้ค้าเพียงครั้งเดียว

องค์กร ILO (International Labor Organization) ได้สะท้อนว่า ผลประโยชน์จากการค้ามนุษย์ข้ามชาติหากนับเป็นจำนวนเงินราว 31.6 ล้านดอลลาร์ต่อปี หรือประมาณ 13,000 ดอลลาร์ต่อหัว (Finckenauer & Schrock, 2006) ซึ่งองค์กร International Monetary Fund ได้เสนอว่า อุตสาหกรรมการค้ามนุษย์มีมูลค่าสูงถึง 1,500 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งกระบวนการค้ามนุษย์ถือเป็นกระบวนการเริ่มต้นของอาชญากรรมด้านอื่นๆรวมไปถึงการคอร์รัปชันอีกด้วย โดยกระบวนการค้ามนุษย์มีจุดเริ่มต้นนับตั้งแต่ กระบวนการคัดเลือกผู้เสียหาย การปลอมแปลงเอกสาร การเป็นนายหน้า การขนส่งผู้เสียหาย การเก็บค่าหัวคิวในแรงงานงานและการเดินทาง การคอร์รัปชัน การปลอมแปลง การดัดแปลงเปลี่ยนแปลงเอกสาร การฟอกเงิน ทั้งยังพบว่ากว่าร้อยละ 50 ของการค้ามนุษย์ข้ามชาติ กระบวนการดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดและอาชญากรรมประเภทอื่นๆ (Finckenauer & Schrock, 2006)

ในเดือน ธันวาคม พ.ศ.2000 The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons (อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการค้ามนุษย์) ได้ถือกำเนิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นปัญหาระดับสากล ในหลายประเทศได้มีการน้อมนำเอามาตรการดังกล่าวไปปฏิบัติและได้มีการเพิ่มโทษต่อผู้ค้ามนุษย์ในลำดับถัดมา โดยในระดับสากลได้มีการนิยามความหมายของการค้ามนุษย์ว่า “Trafficking in persons” มาตรการดังกล่าวได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “รัฐจำเป็นต้องแยกอาชญากรรมประเภทการค้ามนุษย์ออกมาจากรูปแบบของอาชญากรรมอื่นๆ ซึ่งโดยมากแล้วการค้ามนุษย์จะมีส่วนเชื่อมโยงกับการเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมายด้วย โดย United Nation หรือ องค์กรสหประชาชาติได้ทำการนิยามความหมายการค้ามนุษย์ในทางปฏิบัติที่แตกต่างจากอาชญากรรมประเภทอื่นๆ ดังนี้

“กระบวนการคัดเลือกผู้เสียหาย การขนส่งผู้เสียหาย การเก็บค่าหัวคิวจากกำลังแรงงาน และการก่อให้เกิดภาวะหนี้สินและทำการเก็บหนี้สินเหล่านั้นจากกำลังแรงงาน ด้วยวิธีการข่มขู่ บังคับ บิดเบือน ทำให้เข้าใจผิด ทำให้สับสน ทำให้จำใจยอมรับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยอำนาจ เพื่อสร้างความเปราะบางให้แก่ผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายจำเป็นต้องอยู่ในสภาวะจำยอม โดยที่ผู้ค้าทำการเก็บผลประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ หรือทำการควบคุม หรือมีอำนาจเหนือผู้เสียหาย เพื่อการเอารัดเอาเปรียบ หรือการได้มาโดยมิชอบ ซึ่งหมายรวมถึง การเก็บผลกำไรไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตามจากกระบวนการค้าประเวณี หรือจากธุรกิจที่เชื่อมโยงกับการค้าประเวณี การบังคับค้าแรงงาน ภาวะทาส หรือการกระทำอื่นใดที่เทียบเคียงกับการควบคุมโดยอำนาจเพื่อสร้างให้ผู้เสียหายเกิดภาวะความเป็นทาส หรือการค้าอวัยวะ เป็นต้น” (Nations, 2014)

โดยเนื้อหาสาระของกฎหมายด้านการค้ามนุษย์ที่สำคัญมีดังนี้ (Nations, 2014)

- 1) กระบวนการค้ามนุษย์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งกับผู้เสียหายที่เป็นชาย หญิง หรือเด็ก โดยเป็นกระบวนการที่มีส่วนเชื่อมโยงกับการค้าแรงงาน และการค้าประเวณี รวมไปถึงการค้าอวัยวะ
- 2) กระบวนการค้ามนุษย์อาจเกิดขึ้นทั้งภายในประเทศและข้ามชาติ ดังนั้น การค้ามนุษย์จึงเกิดขึ้นได้ทั้งในประเทศต้นทางของผู้เสียหายและในประเทศปลายทาง
- 3) กระบวนการค้ามนุษย์มีความแตกต่างจากการเข้าเมืองผิดกฎหมาย โดยการเข้าเมืองผิดกฎหมายคือการแสวงหาผลประโยชน์จากการเดินทางเข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย หากแต่การค้ามนุษย์จะต้องมีกระบวนการ มีการเก็บค่าหัวคิวจากกำลังแรงงาน และก่อให้เกิดภาวะหนี้สินและทำการเก็บหนี้สินเหล่านั้นจากกำลังแรงงานของผู้เสียหายด้วยวิธีการข่มขู่ บังคับ บิดเบือน ทำให้เข้าใจผิด ทำให้สับสน ทำให้จำใจยอมรับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยอำนาจ เพื่อสร้างความเปราะบาง หรือเก็บเกี่ยวจากผู้เสียหายที่จำต้องอยู่ในสภาวะความเปราะบางและเพื่อให้ผู้ว่าจ้างทำการเก็บผลประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ หรือทำการควบคุม หรือมีอำนาจเหนือผู้เสียหายเพื่อการเอารัดเอาเปรียบ
- 4) กระบวนการค้ามนุษย์ไม่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน การเคลื่อนย้ายเป็นเพียงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่การค้ามนุษย์จะต้องมีการเก็บค่าหัวคิวจากกำลังแรงงาน และการก่อให้เกิดภาวะหนี้สิน และทำการเก็บหนี้สินเหล่านั้นจากกำลังแรงงาน ด้วยวิธีการข่มขู่ บังคับ บิดเบือน ทำให้เข้าใจผิด ทำให้สับสน ทำให้จำใจยอมรับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยอำนาจ เพื่อสร้างความเปราะบาง หรือเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากผู้เสียหายที่จำต้องอยู่ในสภาวะความเปราะบางและทำการเก็บผลประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ หรือทำการควบคุม หรือมีอำนาจเหนือผู้เสียหาย เพื่อการเอารัดเอาเปรียบ
- 5) ไม่ว่าผู้เสียหายจะเจตนาหรือเต็มใจที่จะเดินทางไปทำงานยังต่างแดนก็ตาม หากแต่การเก็บค่าหัวคิวจากกำลังแรงงาน และการก่อให้เกิดภาวะหนี้สินและทำการเก็บหนี้สินเหล่านั้นจากกำลังแรงงาน ด้วยวิธีการข่มขู่ บังคับ บิดเบือน ทำให้เข้าใจผิด ทำให้สับสน ทำให้จำใจยอมรับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยอำนาจ เพื่อสร้างความเปราะบาง หรือเก็บเกี่ยวจากผู้เสียหายที่ตกอยู่ในสภาวะความเปราะบางและทำการเก็บผลประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ หรือทำการควบคุม หรือมีอำนาจเหนือผู้เสียหาย เพื่อการเอารัดเอาเปรียบก็ถือได้ว่าเป็นการค้ามนุษย์ แม้ว่าผู้เสียหายจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม

จะเห็นได้ว่านิยามความหมายการค้ามนุษย์มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งต่อสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ กฎหมายสิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์มีความเชื่อมโยงกับการไม่แบ่งแยกทั้งเพศ เชื้อชาติ และสีผิว และมนุษย์มีสิทธิในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำการใดๆตามเจตนารมณ์ของตนเอง โดยกฎหมายสิทธิเสรีภาพของมนุษย์จะมีความเชื่อมโยงกับการค้ามนุษย์ไม่ว่าจะเป็นในด้านของเหตุผลหรือผลกระทบต่อมนุษย์ (debt bondage) ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์บางรายตกเป็นหนี้จากกระบวนการจัดการขนส่งผู้เสียหายไปยังพื้นที่ปลายทาง ดังนั้นผู้ค้าจึงใช้ภาวะการเป็นหนี้ของผู้เสียหายนี้ ทำการบีบบังคับให้ผู้เสียหายกระทำการตามที่ตนเองต้องการ หรือทำการควบคุมผู้เสียหาย ทำให้กฎหมายสิทธิมนุษยชนจึงห้ามการบังคับใช้แรงงาน (forced labor) ใน Convention no 29 ของกฎหมาย forced or compulsory labor of the international labor organization ILO ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าหากบุคคลใดถูกบังคับหรือถูกได้รับการลงโทษ หรือถูกบังคับให้เกิดภาวะความไม่เต็มใจในการใช้กำลังแรงงาน อาทิ การบังคับค้าแรงงานทาส บังคับใช้แรงงาน บังคับค้าประเวณี บังคับแต่งงาน หรือทุกรูปแบบในการอยู่ร่วมกับใครโดยไม่เต็มใจและถูก

กดดันให้มีการร่วมประเวณีก็ตาม ก็นับได้ว่าเป็นอาชญากรรมการค้ามนุษย์ซึ่งละเมิด ซึ่งกฎหมายตามหลักสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (United Nation Office for Drug and Crime Prevent, 1999)

จากปัญหาความรุนแรงของการค้ามนุษย์ดังที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการตรวจสอบอย่างลุ่มลึก กลับพบว่าแหล่งอาชญากรรมค้ามนุษย์ของผู้เสียหายหญิงไทยในปัจจุบันมักเกิดขึ้นในทวีปยุโรป เนื่องจากทวีปยุโรป นับได้ว่าเป็นทวีปที่หญิงสาวชาวไทยส่วนใหญ่ได้เคลื่อนย้ายและอพยพเข้าไปพำนักอาศัย และถูกละเมิดสิทธิจนกระทั่งตกเป็นผู้เสียหายในฐานะผู้เสียหายค้ามนุษย์เป็นจำนวนมาก และเมื่อทำการเปรียบเทียบกับทวีปอื่นๆ พบว่ากลุ่มหญิงไทยส่วนใหญ่ หรือกว่าร้อยละ 84 ถูกละเมิดและตกเป็นผู้เสียหายในอาชญากรรมค้ามนุษย์ในธุรกิจค้า ประเวณี มากที่สุด โดยผ่านช่องทางการค้าบริการในโลกอินเทอร์เน็ต โลกออนไลน์ และร้านนวดแผนไทย นอกจากนี้กว่าร้อยละ 16 ของผู้เสียหายในอาชญากรรมค้ามนุษย์ ถูกค้ามนุษย์ในรูปแบบถูกบังคับให้ทำงานอย่างหนักในแรงงานสวนผลไม้ สวนองุ่น รวมไปถึงร้านอาหารต่างๆ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการค้ามนุษย์รูปแบบใหม่อื่นๆ อาทิ การค้าอวัยวะ การข่มขืน รวมไปถึงการค้ายาเสพติด เป็นต้น (Commission, 2016)

หญิงไทยจำนวนมากถูกหลอกและไม่ได้รับการเยียวยาโดยรัฐเนื่องจากเกรงกลัวความผิดในฐานะผู้หลบหนีเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย และเครือข่ายหญิงไทยได้ให้การช่วยเหลือ อาทิ การแต่งงานกับสามีต่างชาติที่มีฐานะไม่ได้ร่ำรวยอย่างที่ตนเองคิด หรือสามีมีการเสพยาเสพติด ทำให้หญิงไทยหลายรายด้วยกัน เมื่อเดินทางไปถึงพื้นที่ปลายทางกลับถูกล่อลวงให้ค้าบริการทางเพศแทนที่การเป็นแม่บ้านอย่างที่ตนเองเจตนา แต่แรกจากการถูกบังคับโดยสามี หรือแม้แต่หญิงไทยที่ตั้งใจหรือเจตนาไปค้าบริการทางเพศตั้งแต่เบื้องต้นแรกก็ตาม แต่กลับถูกล่อลวงว่าจะได้รับค่าตอบแทนสูงหรือประมาณ 3-5 แสนบาทต่อเดือน แต่กลับไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ผู้ล่อลวงได้กล่าวอ้าง ซึ่งกรณีเหล่านี้เป็นกรณีที่เครือข่ายหญิงไทยและองค์กรสาธารณประโยชน์ในต่างประเทศได้ให้การดูแลเพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิทักษ์สิทธิในลำดับต่อไป ซึ่งกรณีดังกล่าวมีจำนวนมากขึ้นทุกปี

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้รัฐบาลไทยต้องเร่งหาแนวทางในการป้องกันและให้ความรู้แก่กลุ่มหญิง ไทยเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ และเพื่อป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายในอาชญากรรมค้ามนุษย์ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับหลากหลายภาคส่วนในการร่วมวางแผนเพื่อการปกป้องคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิให้กับกลุ่มเสี่ยง เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์กลายเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ และจากประเด็นความรุนแรงของปัญหาการค้ามนุษย์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางการสร้างกระบวนการขับเคลื่อนการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายในอาชญากรรมการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ เนื่องด้วยการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในขณะที่ผู้เสียหายพำนักอยู่ต่างแดนนั้นจำเป็นต้องอาศัยภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานเพื่อให้รัฐสามารถส่งเสริมกระบวนการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ทบทวนวรรณกรรม

2.1 นิยามการค้ามนุษย์

คำนิยาม “การค้ามนุษย์” ปรากฏอยู่ในพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปรามปราม และลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น สตรีและเด็ก โดยอนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ได้ให้คำนิยามคำว่า “การค้ามนุษย์” ไว้ในมาตรา 3 ความว่า (Vidyamali Samarasinghe, 2008 อ้างใน ศิบัติ นพประเสริฐ, 2553)

(ก) การค้ามนุษย์ หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจกให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งตัวบุคคล ด้วยวิธีการข่มขู่ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว การฉ้อโกง หลอกลวง ใช้อำนาจที่เหนือกว่า หรือการใช้สถานะความอ่อนแอต่อภัยของบุคคล หรือมีการให้หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่นเพื่อให้ได้ความยินยอมของบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจควบคุมบุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์

การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุด คือ การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับหรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

ทั้งนี้ในเดือน ธันวาคม พ.ศ.2000 The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons อนุสัญญาว่าด้วยการค้ามนุษย์ได้ถือกำเนิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นปัญหาระดับสากล ในหลายประเทศได้มีการนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติและได้มีการเพิ่มโทษต่อผู้ค้ามนุษย์ โดยในระดับสากลได้มีการนิยามความหมายของการค้ามนุษย์ว่า “Trafficking in persons” โดยรัฐจำเป็นต้องแยกการค้ามนุษย์ออกมาจากอาชญากรรมโดยปกติ ซึ่งโดยมากแล้วการค้ามนุษย์จะมีส่วนเชื่อมโยงกับการเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติการค้ามนุษย์มีความแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไปคือ

“กระบวนการคัดเลือกผู้เสียหาย การขนส่งผู้เสียหาย การเก็บค่าหัวคิวจากกำลังแรงงาน และการให้ภาวะหนี้สินและทำการเก็บหนี้สินเหล่านั้นจากกำลังแรงงาน ด้วยวิธีการข่มขู่ บังคับ บิดเบือน ทำให้เข้าใจผิด ทำให้สับสน ทำให้จำใจยอมรับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยอำนาจ เพื่อสร้างความเปราะบาง หรือเก็บเกี่ยวจากผู้เสียหายที่จำต้องอยู่ในสภาวะความเปราะบางและทำการเก็บผลประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ หรือทำการควบคุม หรือมีอำนาจเหนือผู้เสียหาย เพื่อการเอารัดเอาเปรียบ หรือการได้มาโดยมิชอบ ซึ่งหมายรวมถึง การเก็บผลกำไรไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดจากการค้าประเวณี จากธุรกิจที่เชื่อมโยงกับการค้าประเวณี การบังคับค้าแรงงาน ภาวะทาส หรือการกระทำอื่นใดที่เทียบเคียงกับความเป็นทาส หรือการค้าอวัยวะ เป็นต้น” (Nations, 2014)

ในขณะที่กฎหมายไทยได้นิยามการกระทำผิดซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ว่าเป็นผู้แสวงหาประโยชน์จากผู้เสียหายโดยมิชอบ โดยเป็นฐานะในการ

จัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย หรือพามาจากหรือส่งไปยังที่ใดที่หนึ่ง โดยข่มขู่ใช้กำลัง ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้ อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือ ผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล (ยามาเจริญ, 2560)

ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยมีความแตกต่างจากบทบัญญัติในอนุสัญญาสหประชาชาติ (United Nation) กล่าวคือการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบนั้น ใช้ในความหมายของคำว่าทุจริต ตามประมวล กฎหมายอาญาที่ให้ความหมายว่าเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่ง ประโยชน์ตามบทบัญญัติดังกล่าวมองผู้เสียหายในลักษณะของทรัพย์สิน และต้องเป็นผลประโยชน์ที่มีชอบด้วย กฎหมาย หมายถึงมิชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ในขณะที่ตามบทบัญญัติขององค์การ สหประชาชาติ (United Nation) นิยามการค้ำมนุษย์ว่ามีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ กฎหมายสิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์มีความเชื่อมโยงกับการไม่ แบ่งแยกทั้งเพศ เชื้อชาติ และสีผิว และมนุษย์มีสิทธิในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำการใดๆตามเจตนารมณ์ ของตนเอง ดังนั้นกฎหมายในเรื่องสิทธิเสรีภาพจึงมีความเชื่อมโยงกับการเก็บค่าหัวคิดจากกำลังแรงงาน และ การก่อให้เกิดภาวะหนี้สินและทำการเก็บหนี้สินเหล่านั้นจากกำลังแรงงาน ด้วยวิธีการข่มขู่ บังคับ บิดเบือน ทำ ให้เข้าใจผิด ทำให้สับสน ทำให้จำใจยอมรับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยอำนาจ ฉ้อฉล หรือมิชอบ ด้วยกฎหมาย เพื่อสร้างความเปราะบาง หรือเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากผู้เสียหายที่จำอยู่ในสภาวะความ เปราะบางและทำการเก็บผลประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ หรือทำการควบคุม หรือมีอำนาจเหนือผู้เสียหาย เพื่อการเอารัดเอาเปรียบ ดังนั้นในบทบัญญัติของกฎหมายไทยจึงมีความกลุ่มเครือในแง่ของการได้รับรายได้ หรือการได้รับค่าหัวคิดจากแรงงานการบริการทางเพศที่อาจไม่ใช่เรื่องผิด เนื่องจากเงินที่ได้รับส่วนแบ่งจาก หญิงนั้นเป็นประโยชน์ในทางที่เป็นทรัพย์สิน (ยามาเจริญ, 2560) ดังนั้นจะถือว่าเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ หรือไม่หากได้รับความยินยอม ถือเป็นการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เป็นลักษณะกว้าง เนื่องจากว่า ความยินยอมของหญิงอาจเป็นการแสวงหาผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม หากไม่มีลักษณะการขูดรีด เอาเปรียบ ดังนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นการค้ำมนุษย์ก็ได้ในประเทศไทย หากแต่ตามกฎหมายในสหภาพยุโรปถือว่าเป็นเรื่องผิด บทบัญญัติด้านอาชญากรรมการค้ามนุษย์ เพราะกฎหมายของสหภาพยุโรปมีความเชื่อมโยงกับกฎหมายสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์เป็นสำคัญ

ทั้งนี้สิทธิของมนุษย์ที่มีความเชื่อมโยงกับการค้ามนุษย์ตามบทบัญญัติของอนุสัญญาแห่งองค์การ สหประชาชาติ คือ 1) การห้ามการแบ่งแยกทุกรูปแบบทั้งเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา การเมือง ความ คิดเห็น สังคม ทรัพย์สิน การเกิด และอื่นๆ 2) สิทธิในการมีชีวิตอยู่ 3) สิทธิเสรีภาพและสวัสดิภาพ 4) สิทธิที่ จะไม่ตกเป็นทาส ถูกบังคับใช้กำลังแรงงาน ไม่ตกเป็นผู้เสียหายในการใช้กำลังแรงงาน 5) สิทธิที่จะไม่ถูก ทรมาน ถูกกระทำด้วยความโหดร้าย ไร้ซึ่งความเป็นมนุษย์ การลงโทษที่โหดร้าย และเหยียดหยาม 6) สิทธิที่ จะเป็นอิสระจากความรุนแรงทางเชื้อชาติ เพศ 7) อิสรภาพในการชุมนุม 8) อิสรภาพในการขับเคลื่อนทาง สังคม 9) สิทธิที่จะมีความเท่าเทียมทางสุขภาพและคุณภาพชีวิต 10) สิทธิในการเลือกงาน 11) สิทธิในสวัสดิ ภาพของชีวิต 12) สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง

จะเห็นได้ว่ากฎหมายสิทธิเสรีภาพของมนุษย์จะมีความเชื่อมโยงกับการค้ามนุษย์ไม่ว่าจะเป็นในด้านของเหตุผลหรือผลกระทบต่อมนุษย์ (debt bondage) ผู้เสียหายจากอาชญากรรมค้ามนุษย์บางรายเป็นหนี้จากการจัดการขนส่งผู้เสียหายไปยังพื้นที่ปลายทาง ดังนั้นผู้ค้าจึงใช้ภาวะการเป็นหนี้ของผู้เสียหายบีบบังคับให้ผู้เสียหายกระทำการตามที่ตนเองต้องการ หรือทำการควบคุมผู้เสียหาย ทำให้กฎหมายสิทธิมนุษยชนจึงห้ามการบังคับใช้แรงงาน (forced labour) ใน Convention no 29 ของกฎหมาย forced or compulsory labour of the international labour organization ILO ที่ระบุว่าหากบุคคลถูกบังคับหรือการลงโทษหรือการไม่เต็มใจในการใช้กำลังแรงงาน อาทิ การบังคับแรงงานทาส บังคับใช้แรงงาน บังคับค้าประเวณี บังคับแต่งงาน หรือทุกรูปแบบในการอยู่ร่วมกับใครโดยไม่เต็มใจและมีการร่วมประเวณี นับเป็นการค้ามนุษย์ซึ่งได้ถูกห้ามโดยหลักสิทธิมนุษยชน (United Nation Office for Drug and Crime Prevent, 1999)

การค้ามนุษย์ตามกฎหมายก็คือการละเมิดในสิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะในเรื่องของการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากสภาวะอ่อนแอของกำลังแรงงาน โดยให้ผู้เสียหายใช้หนี้ด้วยกำลังแรงงานของตน และให้ค่าของการจัดหางานทำให้ผู้เสียหายต้องอยู่ในสภาวะเป็นหนี้ที่ไม่เป็นธรรม

จากคำนิยามถึงปัญหาการค้ามนุษย์ที่มีความกว้างเกินไปเอง จึงทำให้กระบวนการที่มีความเชื่อมโยงและจัดได้ว่าเป็นกระบวนการค้ามนุษย์ ไม่สามารถสร้างความเข้าใจต่อเจ้าหน้าที่ได้ หรือทำความเข้าใจได้ค่อนข้างยาก ตัวอย่างแนวทางการให้คำนิยามการค้ามนุษย์โดยรัฐบาล หรือแม้กระทั่งองค์การสหประชาชาติ (United Nation) จึงเป็นแนวทางที่มีลักษณะปลายเปิด นอกจากนี้รูปแบบทางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดรูปแบบการค้ามนุษย์รูปแบบใหม่ๆ ที่กฎหมายไม่สามารถเท่าทันได้ ก่อให้เกิดความยากลำบากของเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินคดีแก่ผู้ค้าและการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ค้า (IOM, ธันวาคม 2016)

ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติถือว่าการค้ามนุษย์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นร้ายแรง ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงถือเป็นหลักการสากลและทุกคนมีสิทธิดังกล่าว แม้จะเดินทางออกนอกประเทศของตนก็ตาม สิทธิมนุษยชนก็ไม่สามารถถูกทำลายไปได้เพียงแค่การไม่ใช้พลเมืองของรัฐที่อยู่ปลายทาง ผู้ลี้ภัยหรือผู้อพยพจึงมีสิทธิอันชอบธรรมในสวัสดิภาพของตนเอง และสิทธิดังกล่าวจะต้องได้รับการปกป้องตามกฎหมายแม้จะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ผู้ลี้ภัยและผู้อพยพมีสิทธิเสรีภาพในการปกป้องสวัสดิภาพของชีวิตตนเอง และมีสิทธิในการเคลื่อนย้ายที่พำนักอย่างเสรีโดยที่สิทธิของตนต้องได้รับการคุ้มครอง

โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก และผู้พิการที่จะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพราะถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบาง ดังนั้นสิทธิเสรีภาพจึงถือเป็นมาตรฐานในการวางกรอบทางกฎหมายด้านการค้ามนุษย์ (Right base approach) ซึ่งกฎหมายจะอยู่ภายใต้กรอบ international human right standard เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชนของมนุษย์ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องมีการวางมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างเข้มงวดเพราะถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นรุนแรง

1) ทั้งนี้ความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นความผิดที่ก่อให้เกิดกระบวนการในการปราบปรามการค้ามนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีรูปแบบในการลงโทษกับบุคคลซึ่งได้ทำการแสวงหาประโยชน์จากการค้ามนุษย์ และกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อกำกับดูแลเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และทำการลงโทษบุคคลซึ่งแสวงหาประโยชน์จากผู้เสียหายในรูปแบบต่างๆหากแต่กฎหมายการค้าประเวณีกลับแตกต่างกันเนื่องจากมีวัตถุประสงค์มิให้เกิดการค้าประเวณี อาทิ การกำหนดความผิดกับบุคคลผู้ค้าประเวณี และผู้ประกอบการค้าประเวณี ความผิดเพื่อเป็นธรรมาภิบาลบุคคลเพื่อการอนาจาร ตามประมวลกฎหมายอาญามาตราที่ 282 และ 283 ซึ่งแยกออกเป็นสองประเภทคือการจัดหาเพื่อไปสนองความใคร่ของบุคคลอื่น และการรับตัวบุคคลที่มีผู้จัดหาไว้หรือการสนับสนุนการจัดหาและหาบุคคลที่ถูกจัดหาอายุไม่เกิน 15 ปี หรือ เกิน 15 แต่ยังไม่เกิน 18 ปี เป็นเหตุให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งความผิดตามมาตรานี้จะไม่ใช้การแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบจึงไม่ถือเป็นการค้ามนุษย์ แต่เป็นความผิดฐานเป็นธรรมาภิบาลเพื่อสนองความใคร่ของบุคคลอื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตราที่ 282 ทั้งนี้ตามบัญญัติโดยสหประชาชาติ (United Nation) กลับถือว่าเป็นการค้ามนุษย์หากมีการได้เงินนายหน้าจากกำลังแรงงานและการค้าประเวณี เป็นต้น

2.2 กระบวนการพิทักษ์สิทธิ

“กระบวนการพิทักษ์สิทธิ” หมายถึง การทำงานที่เป็นระบบและเป็นเครือข่าย มีกรอบทางกฎหมายรองรับมีลักษณะเป็นสหวิชาชีพ มีจรรยาบรรณ มีผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง โดยมีกระบวนการทำงานหรือมีขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ ความช่วยเหลือคุ้มครองให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพที่ควรได้รับ โดยที่กระบวนการในการพิทักษ์สิทธินั้น อาจเกิดขึ้นได้จากการที่มีหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดที่จัดตั้งขึ้น ได้เข้ามาดำเนินการในการช่วยเหลือผู้ถูกระทำจาก ขบวนการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมไปถึง การให้คำ แนะนำ การให้ความช่วยเหลือ การให้กำลังใจแก่ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ โดยเป็นการดำเนินการเพื่อ ปกป้องและให้การช่วยเหลือตามสิทธิที่ได้มีการระบุไว้ในกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสิทธิอันชอบธรรม

ซึ่งกระบวนการพิทักษ์สิทธินี้ รวมไปถึงการพัฒนาและเสริมสร้างระบบการคุ้มครอง การพิทักษ์สิทธิ ของตนเองและผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนโดยอาศัยกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อการพิทักษ์สิทธิ เช่น การร้องเรียน, การไกล่เกลี่ย ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม การดำรงสิทธิขั้น พื้นฐานที่พึงได้รับ และก่อให้เกิดกระบวนการในการปกป้องสิทธิที่ควรได้รับภายใต้พื้นฐานของเสรีภาพที่เท่าเทียมทางกฎหมาย หรือการใช้วิธีการกระจายข่าวสารและการให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลเข้าถึง ถึงสิทธิและหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ และการให้ความรู้เรื่องของกฎหมายที่ควรรู้ในการดำเนินชีวิตพื้นฐานทั้ง ในประเทศไทยและต่างประเทศ

ทั้งนี้ถือว่าการบังคับค้าประเวณีถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ซึ่งปัญหาการค้าประเวณี นับเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและต้องมีการพิจารณาในหลายประเด็นด้วยกันทั้งในด้านการเพิ่มอัตราความเสี่ยง ในการเกิดอาชญากรรมยาเสพติด และการเพิ่มโอกาสในการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และอาชญากรรมประเภท อื่นๆดังนั้นการวางมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างสอดคล้องระหว่างประเทศต่างๆใน

สหภาพยุโรปอย่างเป็นทางการเป็นระบบต้องมีการเชื่อมโยงกับองค์กรสาธารณะและเครือข่ายทางสังคมในการปกป้องและพิทักษ์ของผู้เสียหายอย่างเป็นทางการเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ

4 คำถามการวิจัย

1. วิธีการในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศเป็นอย่างไร

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) เพื่อสร้างให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ โดยทำการศึกษาในประเด็นดังนี้

1) เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มเครือข่ายช่วยเหลือหญิงไทยที่พำนักอยู่ในต่างประเทศ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 500 คน (ศึกษากับกลุ่มคนไทยที่เป็นสมาชิกองค์กรเครือข่ายในต่างประเทศของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น กลุ่มคนไทยที่ทำงานในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสังคมและสวัสดิการในเยอรมัน เป็นต้น)

2) เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายในประเด็นการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ โดย ดำเนินการคัดเลือกจากกลุ่ม

2.1) ตัวแทนผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นการค้ามนุษย์ 2.2) ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานและองค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ 2.3) กลุ่มเครือข่ายหญิงไทยที่ใช้ชีวิตในต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหาย การค้ามนุษย์ในต่างประเทศ จำนวน 15 – 25 คน

6. ผลการศึกษา

6.1 ข้อมูลเบื้องต้นของปัญหา

จากผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเครือข่ายหญิงไทยพบว่า ทวีปยุโรปถือเป็นทวีปที่หญิงสาวไทยส่วนใหญ่ได้เคลื่อนย้ายและอพยพเข้าไปและถูกละเมิดและค้ามนุษย์เป็นจำนวนมาก เมื่อทำการเปรียบเทียบกับทวีปอื่น โดยพบว่ากลุ่มหญิงไทยส่วนใหญ่ หรือกว่าร้อยละ 84 ถูกค้ามนุษย์ในธุรกิจค้าประเวณี โดยผ่านช่องทางการค้าบริการในโลกอินเทอร์เน็ต โลกออนไลน์ และร้านนวดแผนไทย นอกจากนี้กว่าร้อยละ 16 ถูกค้ามนุษย์ในรูปแบบถูกบังคับแรงงานในสวนผลไม้ สวนองุ่น รวมไปถึงร้านอาหารต่างๆ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการค้ามนุษย์รูปแบบใหม่ๆ อาทิ การค้าอวัยวะ การข่มขืน การค้ายาเสพติด เป็นต้น (Commission, 2016)

ซึ่งมีหญิงไทยจำนวนมากถูกหลอกและเครือข่ายหญิงไทยได้ให้การช่วยเหลือ อาทิ การแต่งงานกับสามีต่างชาติที่มีฐานะไม่ได้ร้ายวอยอย่างที่ตนเองคิด หรือเสพยาเสพติด ทำให้หญิงไทยหลายรายด้วยกันเมื่อเดินทางไปถึงพื้นที่ปลายทางกลับถูกล่อลวงให้ค้าบริการทางเพศแทนที่การเป็นแม่บ้านอย่างที่ตนเองเจตนาแต่แรก หรือแม้แต่หญิงไทยที่ตั้งใจไปค้าบริการทางเพศก็ตาม แต่กลับถูกล่อลวงว่าจะได้รับค่าตอบแทน 3-5 แสนบาทต่อเดือน แต่ไม่ได้ตามที่ผู้ล่อลวงได้กล่าวอ้าง ซึ่งเคสเหล่านี้เป็นกรณีที่เครือข่ายหญิงไทยและองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ให้การดูแลเพื่อแก้ปัญหา

นอกจากนี้การที่บางประเทศในสหภาพยุโรปได้ให้การยอมรับให้การค้าบริการทางเพศเป็นเรื่องที่มีความถูกต้องตามกฎหมาย อาทิ ประเทศเยอรมันที่การค้าบริการถูกต้องตามกฎหมายนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ทำให้มีช่องว่างให้เกิดกระบวนการและองค์กรข้ามชาติทำธุรกิจค้ามนุษย์มากขึ้น เนื่องจากมีช่องว่างในการลักลอบของแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะหญิงไทยซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญเพราะมีอุปสงค์ของการค้าประเวณีจากชายชาวต่างชาติในระดับที่สูง ทำให้เกิดการค้าประเวณีในรูปแบบเก็บค่าหัวคิวหรือหากำไรจากกำลังแรงงานของผู้เสียหายจากการสร้างภาวะหนี้ หรือ debt bondage จากการนำแรงงานค้าบริการข้ามชาติเข้าไปในประเทศเยอรมันเป็นจำนวนค่อนข้างมาก

พบว่าธุรกิจค้าประเวณีในยุโรปมีมูลค่าสูงถึง 1.6 หมื่นล้านยูโร (6.1 แสนล้านบาท) และสถานบริการทางเพศใหญ่ในยุโรปมีจำนวนค่อนข้างมาก ซึ่งสามารถดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวจากยุโรป และประเทศอื่นๆ เข้ามาใช้บริการ และทำให้ตัวเลขผู้ค้าบริการมีจำนวนสูงถึง 400,000 คนในช่วงระยะเวลาตลอด 20 ปีที่ผ่านมา โดยความพยายามในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์นั้นว่ายังคงไม่เพียงพอ เนื่องจากกรอบทางมาตรการทางกฎหมายในแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน และมีผู้ได้รับผลกระทบไม่ต่ำกว่า 70,000-140,000 คน โดยที่องค์กรระหว่างประเทศที่ต้องพยายามหามาตรการในการแก้ไขปัญหา โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nation) พบว่าธุรกิจการค้าบริการทางเพศกับการค้ามนุษย์มีความเชื่อมโยงกันอย่างยิ่ง เนื่องจากพบว่ากว่าร้อยละ 84 ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นผู้เสียหายในธุรกิจค้าประเวณี ซึ่งประเทศแรกที่มีแนวทางการเชื่อมโยงกำหนดระหว่างธุรกิจการค้าประเวณีกับการค้ามนุษย์คือประเทศสวีเดน โดยประเทศดังกล่าวออกกฎหมายในเรื่องการซื้อบริการทางเพศถือเป็นอาชญากรรม หลังจากนั้นประเทศอื่นๆ จึงได้มีการกำหนดมาตรการตามแนวทางของประเทศสวีเดน ขณะที่ในบางประเทศในสหภาพยุโรปกลับมีความเชื่อเช่นเดียวกันว่า

การออกกฎหมายในการค้าบริการทางเพศเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายจะสามารถลดปัญหาอาชญากรรมจากการค้ามนุษย์ได้ และสามารถสร้างเงื่อนไขที่ดีในการประกอบอาชีพผู้ค้าบริการได้ (Non-Discrimination, 2014)

6.2 วิธีการในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ

6.2.1 การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายต้องมองควบคู่ไปกับความรุนแรงในครอบครัว

หญิงไทยที่ตกเป็นเหยื่อค้ามนุษย์มีรูปแบบการตกเป็นเหยื่อโดยถูกล่อลวงมาแต่งงาน โดยมีการพบรักกับชาวต่างชาติผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ อาทิ เฟสบุ๊ก หรือแอปพลิเคชันหาคู่ จนกระทั่งถูกชักจูงให้มาแต่งงาน โดยผู้ค้าอาจเป็นสามีชาวต่างชาติหากแต่ส่วนใหญ่เป็นญาติหรือเพื่อนซึ่งเป็นหญิงไทยที่แต่งงานกับชายชาวต่างชาติอยู่ก่อนได้ทำการชักจูงให้แต่งงานกับชายชาวต่างชาติ หลังจากนั้นกลับถูกชักจูงให้เข้าสู่งานทำงานในร้านนวดแผนไทย และถูกชักจูงหรือบังคับให้ค้าประเวณีในที่สุด ทั้งนี้จากการประชุมกลุ่มเจ้าหน้าที่ (IOM, ธันวาคม 2016) พบว่า “จากกรณีที่พบหญิงไทยบางคนอาจจะไม่ได้เต็มใจ โดยผู้ค้าเป็นชายชาวต่างชาติที่มีลักษณะการมาหาภรรยาที่ไทย ผู้ค้าจะยอมมาแต่งงานที่ไทย แต่เมื่อกลับไปยังพื้นที่ปลายทางกลับมีลักษณะของการใช้แรงงานเหมือนทาสหรือบังคับให้ทำการค้าประเวณี เพราะถือว่าเป็นภรรยาแล้ว แต่งานกับเขาแล้วเขาอุตส่าห์ลงทุนลงแรง เสียเงิน เสียทองให้กับครอบครัวฝั่งนี้แล้ว ทำให้หญิงไทยหรือผู้ตกเป็นเหยื่อมิได้มีความสุขอย่างทีคิด นอกจากนี้ยังอาจจะมีพ่อแม่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้นทางที่อายุมากแล้วต้องดูแล จึงมีข้อจำกัดในเรื่องเงินจึงถูกชักจูงให้ค้าประเวณีและตกเป็นเหยื่อได้โดยง่าย ซึ่งในลักษณะแบบนี้ ในความรู้สึกแบบนี้เขาอาจจะอยากที่จะอยู่ในยุโรป หาก แต่ถูกบังคับด้วยทะเบียนสมรสและกฎหมายที่จดทะเบียนกับชายชาวต่างชาติ เพราะฉะนั้นหญิงไทยบางคนจึงต้องตกเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ด้วยสภาพความจำยอม และไม่มีอิสรภาพ หรือว่าไม่มีความเป็นมนุษย์ ถูกใช้แรงงานหรือให้ค้าประเวณีอย่างทาสทั้งยังต้องให้บริการกับสามีด้วย ถ้าคนไหนไปแล้วได้สามีที่ดีเขาก็จะมีชีวิตดี บางคนก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จแบบนั้นทุกคน”

โดยทั่วไปแล้วเหยื่อมักจะถูกล่อลวงด้วยการวาดภาพอนาคตที่สวยงามในประเทศปลายทาง (Exploitation site) กับสามีชาวต่างชาติ และสามีชาวต่างชาติจะยอมเสียค่าใช้จ่ายต่างๆในการเดินทางให้ทำให้เกิดภาวะแรงจูงใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จากผลการสัมภาษณ์สมาคมสตรีไทยในฝรั่งเศสยังพบว่า มีกรณีชายสูงอายุล่อลวงหญิงไทย โดยประกาศตามเว็บไซต์หาสตรีไทยในประเทศไทย ทั้งยังมีการล่อลวงให้เดินทางมาท่องเที่ยวโดยการขอวีซ่าการท่องเที่ยวประเภทสามเดือน เพื่อที่จะขอวีซ่าได้ง่าย โดยจะมีการเลือกเหยื่ออายุประมาณ 20-25 ปี หากแต่เมื่อเดินทางมายังประเทศฝรั่งเศสแล้วกลับให้ทำงานบ้าน ดูแล และทำกับข้าว และเมื่อเบื่อจึงทำการขโมยให้หนีออกจากที่พักอาศัยและทำการหาเหยื่อรายใหม่ตามเว็บไซต์ต่อไป ส่วนหญิงไทยที่ถูกไล่ทั้งจึงจำเป็นต้องถูกผลักดันให้หารายได้ส่งเสียครอบครัวในประเทศไทยด้วยการประกอบอาชีพค้าประเวณีเพื่อหารายได้ยังชีพต่อไป

เนื่องจากหญิงสาวส่วนใหญ่ซึ่งตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์นั้นมักถูกชักจูงในรูปแบบ Lover Tactics กล่าวคือถูกล่อลวงให้เกิดความรัก และโน้มน้าวให้ตกเป็นผู้เสียหายในภายหลัง ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือต้องมองควบคู่ไปกับความรุนแรงในครอบครัว การไม่เข้าใจกันระหว่างคู่สมรสต่างชาติ หรือปัญหาทางเศรษฐกิจทำให้คู่สมรสกดดันผู้เสียหายให้ประกอบอาชีพค้าประเวณี

6.2.2 การเสนอรูปแบบการให้ความช่วยเหลือจากกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ

จากการสำรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจชาวเยอรมันเสนอว่าในปัจจุบันสถิติการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจในทวีปยุโรปจะมีการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนอกจากปัญหาการค้ามนุษย์แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจยังต้องดูแลในเรื่องความปลอดภัยของชาติด้วยเช่นกัน ดังนั้นทำให้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแลเรื่องการค้ามนุษย์จึงลดน้อยลง นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่องความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อนิยามการค้ามนุษย์ยังมีความแตกต่างจากความเข้าใจจากนิยามด้านค้ามนุษย์ของ United Nation เนื่องจากหากพบว่าการเข้ามาค้าประเวณีด้วยความเต็มใจเจ้าหน้าที่จะมองว่าเป็นการค้าแรงงานผิดประเภท หรือการค้าประเวณีแบบผิดกฎหมาย และรูปแบบการสอบสวนจะเป็นรูปแบบกระบวนการที่ดำเนินการต่อผู้เข้าประเทศแบบผิดกฎหมาย หรือการค้าแรงงานผิดประเภท ทำให้ผู้เสียหายผู้ประสบปัญหาตกเป็นผู้เสียหายด้านการค้ามนุษย์จึงมีความหวาดกลัวไม่กล้าเข้าหาเจ้าหน้าที่ หรือไม่กล้าแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจด้านปราบปราม (Policize, ธันวาคม 2560) สะท้อนว่า “สถิติผู้ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นตลอดเวลา ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจในทวีปยุโรปไม่ได้ดูแลในเรื่องการค้ามนุษย์เพียงเรื่องเดียว หากแต่ต้องดูแลในเรื่องความปลอดภัยของชาติและเรื่องอื่นๆ และในปัจจุบันมีรูปแบบการค้ามนุษย์ในรูปแบบแอบแฝง แม้ว่าในประเทศเยอรมันการค้าประเวณีที่เสียภาษีให้รัฐจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่เมื่อผู้ค้าประเวณีที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์จะตกเป็นผู้เสียหายแต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้เสียหายมีความเต็มใจมาทำงาน เจ้าหน้าที่จะมีการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในรูปแบบผู้ต้องสงสัยการเข้าเมืองผิดกฎหมาย ทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายเหล่านั้นยาก ทำให้เจ้าหน้าที่มีการทำงานที่ยากขึ้น”

จากผลการศึกษาพบว่าเครือข่ายความช่วยเหลือผู้เสียหายที่มีความเข้มแข็งนั้น มักจะมีการเริ่มต้นมาจากกลุ่มหญิงไทยที่อาศัยอยู่ในทวีปยุโรปมีการประสานข่าวสารระหว่างกลุ่มและมีการส่งต่อเคสไปยังกลุ่ม NGO ภายในพื้นที่ ระหว่างการรอคอยความช่วยเหลืออาจมีการประสานสถานที่พักพิงตามบ้านพักอาศัยของสมาชิกภายในเครือข่ายเอง หรือวัดไทยในพื้นที่ ก่อนที่จะมีการส่งต่อเคสผู้ใช้บริการต่อไปยังองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

6.2.3 การสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกับองค์กรต่างประเทศ

ในปัจจุบันพบว่า การตกเป็นผู้เสียหายนั้นเกิดจากความไม่รู้ไม่เข้าใจในปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองของแรงงานที่ต้องการเดินทางไปพำนักรยังต่างประเทศ เมื่อประสบปัญหาทำให้ไม่กล้าเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ ดังนั้นกระบวนการให้ความช่วยเหลือของกลุ่ม NGO ในปัจจุบันจึงแตกต่างจากการจัดการจากรัฐ โดยนโยบายของกลุ่ม NGO ในการให้การช่วยเหลือผู้ตกเป็นผู้เสียหายค้ามนุษย์ในการให้ความรู้ ให้การอบรมกับผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นผู้เสียหาย โดยจากการสัมภาษณ์กลุ่มเครือข่ายบ้านหญิงไทย (Germany, ธันวาคม 2560) สะท้อนว่า “กลุ่ม NGO ส่วนใหญ่ อาทิ UNHCR หรือแม้แต่ IOM ได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้กระบวนการคุ้มครองสิทธิเป็นการให้การอบรมกับกลุ่มที่มีความเสี่ยงจากการเป็นผู้เสียหายในอาชญากรรมการค้ามนุษย์ เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวเชื่อว่ากลุ่มผู้ตกเป็นผู้เสียหายจะเกิดขึ้นได้ ย่อมเกิดจากความไม่รู้ของคน และความไม่รู้ทำให้เกิดการหลงเชื่อต่อการล่อลวงได้โดยง่าย หรือผู้เสียหายอาจหวาดกลัวจนไม่กล้าเข้ามาปรึกษาเจ้าหน้าที่ตาม หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยกลุ่มองค์กรสาธารณประโยชน์จะมีการเข้าไปยังพื้นที่ที่คาดว่าจะมีกลุ่มเสี่ยง เช่น ตม. สนามบิน สถานีรถไฟ หรือตามสถานที่ท่องเที่ยว และชักชวนกลุ่มเสี่ยงให้มารับการ

อบรม โดยมีการนำผู้ที่เคยมีประสบการณ์การตกเป็นผู้เสียหายและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆมาให้การอบรม เพื่อให้ความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แปลกแยก เนื่องจากผู้ที่มาเข้ารับการอบรมอาจเป็นกลุ่มผู้ตกเป็นผู้เสียหายแล้วมาเข้ารับฟังเช่นเดียวกัน”

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ IOM (IOM, ธันวาคม 2016) ได้สะท้อนในแนวทางเดียวกันว่า “กลุ่ม IOM ได้มีการนำผู้เคยตกเป็นผู้เสียหายชาวเมียนมาเข้าร่วมพูดคุย และอธิบายแนวทางการทำตนให้ไม่ตกเป็นผู้เสียหายในอาชญากรรมการค้ามนุษย์นั้นควรจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร และต้องมีการเพิ่มความระมัดระวังอย่างไรเพื่อมิให้ตนเองต้องตกเป็นผู้เสียหายจากอาชญากรรมการค้ามนุษย์”

6.2.4 การเสนอสื่อในเชิงรุก

หญิงไทยจำนวนมากได้ตกเป็นผู้เสียหายของอาชญากรรมการค้ามนุษย์โดยไม่ได้เจตนา เนื่องจากโดน ล่อลวง (Conceive) ให้ตกเป็นผู้เสียหายในธุรกิจการค้าประเวณีด้วยการเข้ามาโดยเจตนาใช้แรงงานประเภท อื่น อาทิ วิชาเลี้ยงเด็ก โดยอาชญากรจะมีการหลอกล่อผู้เสียหายว่าจะมีการนำตัวมาทำงานเลี้ยงเด็ก โดยมีผู้ค้า ซึ่งเป็นหญิงไทย (Exploiter) ที่ได้ทำการจดทะเบียนสมรสกับสามีชาวยุโรป และได้พักอาศัยตั้งรกรากอยู่ใน สหภาพยุโรปมาเป็นระยะเวลานานเป็นผู้ชักชวนให้เข้ามาทำงานในทวีปยุโรป อาทิ การประกอบอาชีพเลี้ยงเด็ก แม่ครัว ทำไร่ไถ่ หรือร้านนวดแผนไทย โดยทำการถือวีซ่าที่เรียกว่าวีซ่าระยะยาว อาทิ ในประเทศฝรั่งเศส จะเรียกว่า Valant Titre de sejour (VLS-TS) วีซ่าประเภทนี้จะอนุญาตให้ผู้ถือวีซ่าสามารถพำนักอยู่ได้ใน ประเทศฝรั่งเศสเป็นระยะเวลาสูงสุดถึงหนึ่งปี อาทิ วิชาเยี่ยมเยียนระยะยาว วิชานักเรียน วิชาทำงานบาง ประเภท ซึ่งจะต้องมีการทำการลงทะเบียนที่หน่วยงาน OFII ณ เมืองที่มีถิ่นพำนัก รวมไปถึงการชำระ ค่าธรรมเนียม OFII จากนั้นเมื่อเดินทางมาถึงปลายทาง ผู้ล่อลวงกลับมิได้ดำเนินการจัดให้ทำงานตามที่ตกลง และกลับให้ทำงานประเภทการค้าประเวณีแทน

ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องมีการพัฒนาสื่อวิถีทัศน์ในเชิงรุกมากขึ้น เพื่อผลิตสื่อที่มีลักษณะเข้าใจง่าย และ เข้าถึงกลุ่มเสี่ยงดังกล่าว เพื่อเป็นสื่อที่ทำให้คนสนใจและต้องพยายามสร้างกระบวนการการอบรมในรูปแบบ เชิงรุก อาทิ การเข้าไปอบรมในพื้นที่ที่คาดว่าจะมีกลุ่มเสี่ยงอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อป้องกันปัญหา นอกจากนี้ยัง ควรผลิตแผ่นพับและคู่มือที่เข้าใจง่ายสำหรับผู้ที่ต้องการไปประกอบอาชีพยังต่างประเทศ หรือต้องการแต่งงาน กับชายในต่างแดนซึ่งนับเป็นกระบวนการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิในเชิงรุก

6.2.5 ขจัดความไม่รู้

จากผลการวิจัยพบว่าประเด็นสำคัญที่ทำให้หญิงไทยตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์คือประเด็นความไม่รู้ อาทิ 1) ความไม่รู้ในข้อกฎหมายของพื้นที่ปลายทาง 2) ไม่รู้จักองค์กรหรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ 3) ความไม่รู้ภาษา 4) ความไม่รู้สิทธิและการคุ้มครองสิทธิของตน ดังนั้นจึงควรมีการสร้างเครือข่ายที่หลากหลาย เพื่อเข้าถึงการช่วยเหลือผู้ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ทุกกลุ่ม อาทิ การชักชวนกลุ่ม NGO ทั้งองค์กรชาวไทย และต่างประเทศ ให้เข้ามามีส่วนร่วมหรือทำการร่วมมือกับ ตม. และกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน รวมไปถึงสถานกงสุล ในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคุ้มครองสิทธิ โดยมุ่งเน้นในด้านการหามาตรการการ ป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายจากอาชญากรรมการค้ามนุษย์

พบว่าในประเด็นการป้องกันนั้นได้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร NGO ทุกองค์กรที่ ดำเนินการขับเคลื่อนในเรื่องการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในยุโรป โดยได้มุ่งเน้นในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ ตกเป็นผู้เสียหาย อาทิ UNHCR IOM รวมไปถึงองค์กรสาธารณประโยชน์อื่นๆที่มุ่งเน้นในเรื่องการอบรมให้

ความรู้ให้กับกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มผู้ต้องตกอยู่ในสถานการณ์ ในการเข้ามารับการอบรมความรู้ในเบื้องต้นก่อน ส่งกลับประเทศ โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่หน่วยตม. (สสว., ธันวาคม 2560) เสนอว่า “ในส่วนของกระบวนการการแก้ปัญหาผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากอาชญากรรมข้ามมนุษย์ที่สำคัญ โดยมีข้อสมมติฐานแรก คือ การตกเป็นผู้เสียหายมักเกิดจากความไม่รู้ ทั้งนี้เมื่อเกิดความไม่รู้ของคน จึงทำให้เกิดความหวาดกลัวในการเข้าพบเจ้าหน้าที่ พอเกิดความกลัวเจ้าหน้าที่ขึ้นจึงทำให้เชื่อคนที่มาหลอกลวงตน นี่คือข้อสมมติฐานของผม ทำให้วิธีการแก้ไขปัญหาทุกวันนี้ผมก็เลยชักชวน NGO เข้ามาร่วมในการแก้ไขปัญหาความไม่รู้ โดยพบว่าความกลัวของมนุษย์เกิดจากการไม่รู้ถ้ารู้เราก็ไม่กลัว ตม. จึงมีการบูรณาการงานร่วมกับองค์กร NGO เพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มเสี่ยงให้เข้าใจว่าตม.ทำงานยังไง ทำให้กลุ่มเสี่ยงหรือผู้ตกเป็นผู้เสียหายเกิดความกล้าที่จะที่จะมาหาเรา กระบวนการคุ้มครองสิทธิ หากไม่แก้ปัญหาความไม่รู้เมื่อเกิดความเสียหายไปแล้วมันก็จะทำอะไรไม่ได้ จึงชวนให้เรามาเน้นเรื่องการป้องกัน ซึ่งก็มันตรงกับนโยบายของ NGO ทั้งหลาย โดยนโยบายของกลุ่ม NGO ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปจากแต่ก่อน เนื่องจากนโยบายในสมัยก่อนของ NGO คือการสนับสนุน อาทิ การสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการสร้าง ส่วนในระยะหลัง NGO ในพื้นที่ เช่น NGO ใหญ่ๆระดับโลกเช่น UNHCR IOM จะมุ่งเน้นเรื่องการอบรมให้กับผู้เสียหาย นี่คือกระบวนการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิในส่วนที่เราจัดทำ การคุ้มครองสิทธิของเราและกระบวนการขับเคลื่อน พิทักษ์สิทธิที่ผ่านมา คือมันต้องมีการดำเนินการแยกออกเป็น 2 ส่วน 1) ส่วนของอำนาจหน้าที่ของภาครัฐ และ 1) การแสวงหาความร่วมมือ โดยมีการไปดึง NGO มาร่วม จำนวน 24 องค์กร”

6.2.6 การเพิ่มแนวทางการช่วยเหลือออนไลน์และวัดไทยในยุโรป

ด้านการรักษาพยาบาล จิตแพทย์ และการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย พบว่าเครือข่ายออนไลน์มีความสำคัญอย่างยิ่งกับผู้เสียหายข้ามมนุษย์ เนื่องจากผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากอาชญากรรมข้ามมนุษย์มักได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงและไม่มีแหล่งที่พึ่งทางใจเมื่อประสบปัญหาต่างแดน จนทำให้ต้องกลับไปยึดแนวทางการประกอบอาชีพด้วยการค้าประเวณีในรูปแบบเดิมเพื่อหาเลี้ยงชีพ หรือเกิดภาวะจำยอม เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกองค์กรธารา (องค์กรธารา, ธันวาคม 2017) ได้สะท้อนปัญหาสภาวะผลกระทบทางจิตของผู้ตกเป็นผู้เสียหายว่า “ในตอนแรกวัดไทยไม่ค่อยมีผู้หญิงมาขอความช่วยเหลือมากนัก แต่ในปัจจุบันพบว่า มีหญิงไทยผู้ตกเป็นผู้เสียหายข้ามมนุษย์ได้เข้ามาขอความช่วยเหลือที่วัด โดยส่วนใหญ่พบว่าจะมาในเรื่องปัญหาชีวิต โรคเหงาเศร้าสร้อย โรคจิต บางคนก็เอาวัดไปเป็นที่พึ่งทางจิต เพราะเมื่อผู้ตกเป็นผู้เสียหายประสบปัญหามากไม่รู้ว่าไปไหน คนไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายข้ามมนุษย์ส่วนใหญ่ไม่ไปหาจิตแพทย์ เนื่องจากการมีภาษาพูดที่แตกต่างกัน และไม่สามารถพูดคุยกับจิตแพทย์รู้เรื่อง ภาษาแพทย์ยาก โดยเฉพาะถ้ามีอาการป่วยทางจิตจะเป็นการยากที่จะสามารถสื่อสารกับแพทย์ได้ เพราะฉะนั้นการที่คนไปวัดส่วนใหญ่ก็ไปเพื่อเป็นที่พึ่ง หรือหาที่พึ่งหาเพื่อน ดังนั้นองค์กรเอกชนอย่างเราจึงมักเข้าไปหาข้อมูลแหล่งช่วยเหลือ ปรึกษา และแนะนำกับผู้ตกเป็นผู้เสียหายข้ามมนุษย์ในวัด โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการรับเรื่องแทบทุกด้าน”

นอกจากนี้ยังพบว่าหญิงผู้ตกเป็นเหยื่อข้ามมนุษย์กว่าร้อยละ 60 ได้รับความช่วยเหลือโดยผ่านเครือข่ายวัดไทย ซึ่งให้การเยียวยาสภาพจิตใจทั้งในกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว และเหยื่อการค้ามนุษย์ โดยผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวและเหยื่อข้ามมนุษย์นั้นมักประสบปัญหาความบอบช้ำของสภาพจิตใจในภาวะซึมเศร้า ภาวะปัญหาสุขภาพจิต เครียด วิตกกังวล และบางรายประสบปัญหาการติดโรคติดต่อ

ต่างๆ โดยไม่มีสวัสดิการของรัฐในการให้ความช่วยเหลือด้านการแพทย์เนื่องมาจากเหยื่อหลายรายด้วยกันได้อพยพเข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมาย วัดไทยจึงเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในการให้การพักพิงในเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย ก่อนส่งต่อไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทสรุป

พบว่าหญิงผู้ตกเป็นผู้เสียหายค้ามนุษย์กว่าร้อยละ 60 ได้รับความช่วยเหลือโดยผ่านเครือข่ายวัดไทย ซึ่งให้ความเยียวยาสภาพจิตใจทั้งในกลุ่มผู้ตกเป็นผู้เสียหายความรุนแรงในครอบครัว และผู้เสียหายการค้ามนุษย์ โดยผู้ตกเป็นผู้เสียหายความรุนแรงในครอบครัวและผู้เสียหายค้ามนุษย์นั้นมักประสบปัญหาความบอบซ้ำของสภาพจิตใจในภาวะซึมเศร้า ภาวะปัญหาสุขภาพจิต เครียด วิตกกังวล ทั้งนี้จากปัญหาการค้ามนุษย์ทำให้ผู้วิจัยพบว่ารัฐควรส่งเสริมให้มีการให้ความช่วยเหลือ พิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในเชิงรุก เพื่อที่จะดำเนินการให้กลุ่มเสี่ยงพร้อมรับมือในการแก้ไขปัญหา และรู้จักช่องทางในการร้องขอความช่วยเหลือเพื่อดำเนินการให้กลุ่มเสี่ยงพร้อมรับมือในการแก้ไขปัญหา และรู้จักช่องทางในการร้องขอความช่วยเหลือเพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิของตน โดยรัฐต้องส่งเสริมการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศเพื่อเดินทางมาช่วยเหลือผู้เสียหายค้ามนุษย์ตามที่ร้องขอ อาทิ หลักสูตรอบรมทางด้านกฎหมายในพื้นที่ปลายทาง พฤติกรรมของผู้ต้องสงสัย การดำเนินการในกรณีภาวะฉุกเฉิน เป็นต้น ในปัจจุบันมีจิตอาสาชาวไทยจำนวนมากในยุโรปที่เดินทางอาสาแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ หากแต่ในปัจจุบันยังไม่มีดำเนินการอย่างมีแบบแผนและเป็นขั้นตอน การให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียหายมักจะมาจากองค์ความรู้ที่เป็นประสบการณ์ส่วนตัว ดังนั้นจึงควรมีการจัดฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อการดำเนินงานอย่างมีรูปแบบ และสอดคล้องกับแผนงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้มากยิ่งขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาได้สะท้อนประเด็นที่สำคัญว่ารัฐควรให้ความสำคัญกับนโยบายของประเทศในการป้องกัน หรือนโยบายเชิงรุก มากกว่าการอุดช่องว่าง หรือการแก้ไขปัญหา โดยมีการบูรณาการงานร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งในกระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการป้องกันและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดดังนี้

- 1.การปรับปรุงแบบนโยบายในแนวทางการป้องกันการค้ามนุษย์ และป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายซ้ำ
- 2.การใช้แนวทางด้านการทำวิจัย การทำฐานข้อมูลเครือข่าย และการใช้ช่องทางสื่อด้านต่างๆ เช่น โซเชียลมีเดีย เพื่อรับมือกับปัญหากระบวนการค้ามนุษย์ในเชิงรุก
- 3.รัฐควรสนับสนุนนโยบายการสร้างเครือข่ายและการสร้างแนวร่วมทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อรับมือกับปัญหาการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ยังต้องมุ่งเน้นการใช้นโยบายด้านการกำจัดอุปสรรคต่อการส่งเสริมความเท่าเทียมของมนุษย์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคมอย่างแท้จริง
- 4.รัฐควรสนับสนุนนโยบายการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด รวมไปถึงการใช้กระบวนการทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนาเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างยั่งยืน
- 5.การสนับสนุนทางด้านการศึกษาที่ช่วยทำให้เกิดความตระหนักในปัญหาการค้ามนุษย์ อาทิ นโยบายการศึกษาที่ส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรม การไม่ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจที่นำไปสู่การค้าประเวณี และการค้ามนุษย์ทุกรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

- Commission, E. (2016). *Together against trafficking in human*. English: EU.
- Finckenauer, J., & Schrock, J. (2006). *Human trafficking a growing criminal market in the US*. USA: OJP.
- Germany, A. (ธันวาคม 2560). *สัมภาษณ์กลุ่ม*. เยอรมัน: เยอรมัน.
- IOM. (ธันวาคม 2016). *ศูนย์ IOM*. นอร์เวย์: นอร์เวย์.
- Nations, U. (2014). *Human Rights and human Trafficking*. New York: United Nations.
- Non-Discrimination, C. o. (2014). *Prostitution, trafficking and modern slavery in Europe*. Portugal: Council of Europe.
- Policize. (ธันวาคม 2560). *ประชุมกลุ่ม Policize*. เยอรมัน: เยอรมัน.
- United Nation Office for Drug and Crime Prevent. (1999). *Handbook on Justice for Victims: On the Use and Application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. New York: United Nation.
- พิศแสนสุวรรณ, ร., แผนสมบุญ, พ., & กิตติโสภโณ, ม. (2561). *ค่านิยมการสมรสข้ามวัฒนธรรม กรณีศึกษาผู้หญิงไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมาคมสตรีไทยในนอร์เวย์. (ธันวาคม 2560). *สัมภาษณ์เชิงลึกสมาคมสตรีไทยในนอร์เวย์*. นอร์เวย์: นอร์เวย์.
- สมาคมหญิงไทยในฝรั่งเศส. (ธันวาคม 2560). *สมาคมหญิงไทยในฝรั่งเศส*. ฝรั่งเศส: ฝรั่งเศส.
- สสว. (ธันวาคม 2560). *สัมภาษณ์เชิงลึก สสว.* ประเทศไทย: ประเทศไทย.
- องค์กรธรา. (ธันวาคม 2017). *ประชุมกลุ่มองค์กรธรา*. เยอรมัน: เจ้าหน้าที่องค์กรธรา.